

Z ZEBRANIA NAUKOWEGO KATEDRY EKONOMIKI I ORGANIZACJI GOSPODARSTW ROLNICZYCH SGGW W WARSZAWIE

W dniu 15. XI. 1963 r. odbyło się otwarte zebranie naukowe Katedry Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolniczych. Wzięło w nim udział poza pracownikami Katedry i Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego SGGW koło 50 gości-pracowników z pokrewnych Katedr WSR i instytucji rolniczych. Przedmiotem zebrania był referat Z. Wojtaszka pt. „Efektywność gospodarstw indywidualnych o różnych kierunkach i stopniach wielostronności produkcji”. Referat został oparty na danych przeciętnych z 3 lat ze 124 gospodarstw indywidualnych prowadzących systematycznie rachunkowość dla IER w latach 1959/60—1961/62 w okręgu środkowo-wschodnim.

Za podstawę klasyfikacji gospodarstw według kierunków i stopni wielostronności produkcji przyjął referent strukturę produkcji gotowej (przychodu surowego, produkcji końcowej), wyodrębniając następujące grupy (typy) gospodarstw:

1) Gospodarstwa **jednokierunkowe** uzyskujące z jednej gałęzi ponad 40% produkcji gotowej, a z pozostałych gałęzi poniżej 30%.

2) Gospodarstwa **dwukierunkowe** osiągające z dwóch gałęzi po powyżej 30% produkcji gotowej, z pozostałych poniżej 30%.

3) Gospodarstwa **wielostronne** o strukturze produkcji globalnej nie mieszczącej się w granicach zakreślonych dla 1 i 2 grupy. Gospodarstwa te zostały następnie podzielone na dwie podgrupy, a mianowicie:

a) gospodarstwa uzyskujące z jednej gałęzi ponad 30% produkcji gotowej,

b) gospodarstwa, w których żadna gałąź nie osiąga 30%, zaś produkcja jednego działu przekracza 50%.

Każda z wymienionych grup gospodarstw stanowi — zdaniem referenta — odpowiedni stopień wielostronności produkcji. Do najwyższego stopnia wielostronności należą gospodarstwa wielostronne podgrupy b, a do najniższego — jednokierunkowe, stanowiące grupę przejściową od gospodarstw wielostronnych do wyspecjalizowanych.

Przyjęta metoda klasyfikacji pozwoliła referentowi wyodrębnić gospodarstwa o następujących kierunkach produkcji: mleczne, trzodowe, mleczno-trzodowe, wielostronne z bydlęciem mlecznym, wielostronne z trzodą chlewną, wielostronne hodowlane, wielostronne roślinne.

Wymienione grupy gospodarstw różnią się od siebie warunkami produkcji, strukturą organizacyjną oraz uzyskiwanymi wynikami. Gospodarstwa mleczne, trzodowe i mleczno-trzodowe odznaczają się słabszymi na ogół glebami (wskaźnik bonitacji — 1,57 do 1,63) i mniejszym obszarem (od 5,4 do 6,4 ha). Gospodarstwa wielostronne posiadają lepsze gleby i większy obszar (7,0—8,0 ha). W strukturze zasiewów gospodarstw trzodowych, mleczno-trzodowych i wielostronnych z trzodą chlewną zboża zajmują około 60% i okopowe ponad 25% ziemi ornej, w pozostałych zaś grupach gospodarstw na zboża przypada około 56%, a na okopowe poniżej 25%. Wysoki udział roślin pastewnych, przekraczający 15% ziemi ornej, charakterystyczny jest z natury rzeczy dla gospodarstw mlecznych, wielostronnych z bydlęciem i wielostronnych hodowlanych. Jeśli chodzi o przemysłowe specjalne i buraki cukrowe, to najwyższy ich udział wynoszący 5—10% przypada na gospodarstwa mleczne, wielostronne z bydlęciem oraz wielostronne roślinne i hodowlane.

Najwyższe plony zbóż (20 do 22 q z 1 ha) uzyskały gospodarstwa wielostronne z bydlęciem mlecznym i wielostronne roślinne. W pozostałych grupach plony zbóż kształtują się na poziomie 17—18 q. Wysokie plony ziemniaków, przekraczające 160 q z 1 ha są charakterystyczne dla gospodarstw trzodowych, mleczno-trzodo-

wych i wielostronnych roślinnych. Plony buraków cukrowych, kształtujące się na poziomie 270 do 290 q z 1 ha, osiągnęły gospodarstwa mleczno-trzodowe, wielostronne z bydłem oraz wielostronne roślinne. Pozostałe grupy gospodarstw uzyskały plony buraków w wysokości 233 do 260 q.

Jeśli chodzi o obsadę bydła, to najwyższy poziom (60 sztuk dużych na 100 ha) wykazują gospodarstwa mleczne; najniższy zaś — około 40 sztuk dużych — gospodarstwa wielostronne roślinne. Wysoka obsada trzody chlewnej jest charakterystyczna dla gospodarstw trzodowych i wielostronnych z trzodą. Wynosi ona 16 do 19 sztuk dużych na 100 ha, wobec 8 do 10 sztuk dużych w pozostałych grupach gospodarstw. Obsada koni roboczych jest wysoka we wszystkich gospodarstwach wielostronnych i wynosi około 18 sztuk na 100 ha wobec 14—15 sztuk w pozostałych grupach.

Najwyższe nakłady materiałowo-pieniężne, wynoszące około 7,2—7,4 tys. zł na 1 ha, stwierdzono w gospodarstwach trzodowych oraz mleczno-trzodowych. W pozostałych grupach gospodarstw poziom nakładów jest wyrównany, wynosi 6,0 do 6,4 tys. zł na 1 ha. Nakłady pracy kształtują się najwyżej w gospodarstwach trzodowych i mleczno-trzodowych. Wynoszą one od 92 do 98 dni na 1 ha. Nakłady pracy w pozostałych grupach kształtują się na poziomie 65—80 dni na 1 ha.

Wyniki poszczególnych grup gospodarstw mierzone wartością produkcji czystej faktycznie uzyskanej oraz poprawionej współczynnikami regresji są dość zróżnicowane zarówno w odniesieniu do 1 ha, jak i do 100 zł nakładów gospodarczych (nakłady materiałowo-pieniężne i nakłady pracy). Najwyższą produkcję czystą (od 6,5 do 6,9 tys. zł) w przeliczeniu na 1 ha i na 100 zł nakładów (od 53 do 59 zł) osiągnęły gospodarstwa wielostronne roślinne, wielostronne hodowlane i wielostronne z bydłem mlecznym. Gospodarstwa tych grup, zwłaszcza wielostronne hodowlane i wielostronne z bydłem, charakteryzują się zgodnością znaków równań regresji. Obie grupy posiadają dodatnie współczynniki cząstkowe regresji produkcji czystej od obszaru, ujemne zaś od procentu użytków zielonych.

Srednią wartość produkcji czystej, wynoszącą 5,5 do 5,8 tys. zł na 1 ha oraz 45 do 47 zł na 100 zł nakładów uzyskały gospodarstwa wielostronne z trzodą chlewną oraz mleczne. Dla gospodarstw tych grup charakterystyczne są ujemne współczynniki regresji produkcji czystej względem obszaru oraz wysokie dodatnie współczynniki względem nakładów materiałowo-pieniężnych.

Najniższą wartość produkcji czystej kształtującą się na poziomie 4,6—4,8 tys. zł na 1 ha i 38 do 39 zł na 100 zł nakładów osiągnęły gospodarstwa trzodowe i mleczno-trzodowe. Obie grupy charakteryzuje ujemny współczynnik regresji od obszaru. Poza tym, w grupie gospodarstw trzodowych uwydatniła się wyraźnie wysoka dodatnia zależność produkcji czystej od nakładów materiałowo-pieniężnych, a ujemna od nakładów pracy.

W dyskusji podkreślono potrzebę badań naukowych nad kierunkami produkcji gospodarstw. Zwrócono przy tym uwagę na to, aby osiągnięte wyniki oceniać nie tylko w odniesieniu do jednostki powierzchni, ale i w stosunku do nakładów pracy oraz osób pracujących w gospodarstwie. Podkreślono także potrzebę badania wpływu struktury nakładów materiałowo-pieniężnych na wartość produkcji czystej w poszczególnych typach gospodarstw. Dyskutanci rozważali również kryteria klasyfikacji gospodarstw. Część dyskutantów przypisywała większą wartość kryteriom naturalnym takim, jak struktura zasiewów, obsada inwentarza itp. Jednakże większość pozytywnie odnosiła się do struktury procentowej produkcji gotowej (lub towarowej), podkreślając przy tym potrzebę równoległego uwzględniania poziomu intensywności gospodarstw.

W. Z.